

Türkiye'nin üstün zekalı çocukları anlatıyor (1)

Lea'nın ilk kelimesi 'gel', altı aylıkken çıkmış ağzından. Bir buçuk yaşında 20'ye kadar saymaya başlamış. Üç yaşında kurduğu 'Kendimi çok kötü hissediyorum. Neyim olduğunu bilmiyorum ama çok üzgünüm' benzeri cümleler üzerine yapılan testlerde 'dâhi' olduğu anlaşılmış

28/01/2007 (11825 kişi okudu)

BAHAR ÇUHADAR ([ArÅYivi](#))

BAŞLARKEN

Henüz bir yaşına basmış çocuğunuz akıcı bir şekilde konuşmaya başlar, iki yaşına yaklaşırken ilk sözcüklerini kâğıda dökmeye koyulursa ne hissedersiniz? Şaşkınlık? Sevinç? Panik?.. Üstün çocukların ailelerinin oluşturduğu bir e-posta grubunda karşılaştığımız anne-babaların hissi daha çok 'panik'ti. İnsan, çocuğu 'normal'den zeki, hatta belki de 'dâhi' olduğu için panik yaşar mı? Üstün yetenekliler için yeterli yönlendirme ve eğitim olanağı yoksa evet...

Dünyada, 'armağanlı' çocuklar için özel okullardan, farklılaştırılmış eğitim modellerine kadar çeşitli uygulamalar mevcut. Ülkemizdeyse 'üstün' olduğu tespit edilen çocukları bekleyen seçenekler yok denecek kadar az. Örgün eğitime devam eden üstün yetenekli çocukların sayısı Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre 275 bin.

Bu yazı dizisinde, 'üstün'lerin ve ailelerin ağzından yaşadıklarına, nasıl bir eğitim istediklerine kulak verecek; üstün zekâlı bir çocukla nasıl iletişim kurulması gerektiği ve ihtiyaç duyulan eğitim modeli konusunda da uzman görüşlerine başvuracağız.

Telefondaki yumuşak ses "Dört yaşında, dâhi seviyesinde üstün zekâlı kabul edilen bir kızım var. Ne yazık ki ihtiyaç duyduğu özel eğitimi alamıyor" diyordu. Birkaç gün sonra IQ'su 160'ın üstünde ölçülmüş olan dört yaşındaki Lea ve annesi Beyza Levi'yle görüşmek üzere evlerini ziyaret ettiğimizde, dizimizin ilk konuğu kapıda merakla bizi bekliyordu.

Lea'nın ilk kelimesi 'gel' altı aylıkken dökülmüş dudaklarından. Bir buçuk yaşında insan yüzleri çizmeye, rakamları tanımaya, 20'ye kadar saymaya başlamış. Uyku bozukluğu problemiyle tanışması ve üç yaşındayken "Kendimi çok kötü hissediyorum. Neyim olduğunu bilmiyorum ama çok üzgünüm" gibi cümleler kurması üzerine, Milli Eğitim Müdürlükleri'ne bağlı bir rehberlik araştırma merkezinde yetenek tanımlaması testlerinden geçirilmiş.

Merkezdeki uzman sonucu, "Çocuğunuz üstün zekânın çok ötesinde, dâhi olarak kabul ettiğimiz sınıfa giriyor" şeklinde açıkladıktan sonra 'kötü haberi' de vermiş: "Maalesef Türkiye'de sizi yönlendirebileceğimiz bir yer yok. Çocuğunuz çok duygusal olacak, yanında hiç kavga etmeyin, hiçbir üzüntüyü yansıtmayın. Bunlar onun dünyasını yıkacak şeylerdir."

Yaşıyla birlikte sorunlar da büyüyor

Beyza Levi, kızının yeteneklerinin hangi yönde olduğunun keşfedilmesi ve ilgisine göre çeşitli uğraşlara yönelmesi için Bilim ve Sanat Merkezleri'ne (BİLSEM) ulaşmaya çalışmış. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı hizmet veren Türkiye genelindeki 29 BİLSEM, ilk ve ortaöğretim çağındaki üstün yetenekli çocukların, yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamayı amaçlıyor. Ancak Lea'nın buraya gitmesi imkânsız. Çünkü BİLSEM'lerde okul öncesi çocuklara, şimdilik yer yok.

Beyza hanım da Lea'yı önce normal, burada uyum sorunu yaşayınca da özel bir yuvaya gönderiyor. Lea şimdilik mutlu. Ancak üstünlerin sosyal alana adım attığı andan itibaren yaşadığı sorunlarla birlikte büyüyor. Arkadaşlarına sürekli liderlik etme isteği, öğretmenin yaşlılarına yaptırdığı çalışmanın hep bir üst seviyesiyle ilgilenmek istemesi, sokakta annesinden dayak yiyen bir çocukla karşılaştığında kendisini o çocuğun yerine koyup ağlamaya başlaması, anne-babasına 'Anlamıyor musun, kaç kere söyledim!' şeklinde agresif tepkiler vermesi, yaşadıklarının bir kısmı. Bu durum, anne-babayı biraz da olsa umutsuzluğa itiyor.

Türkiye'de çocuk hakları üzerine ciddi çalışmalar gerçekleştiren, 2004'te Türkiye'nin ilk üstün yetenekli çocuklar kongresini düzenleyen Çocuk Vakfı Başkanı M. Ruhi Şirin de eksikleri anlatırken, "En temel iki açmazımız; nitelikli temel eğitimin gerçekleştirilememesi ve okul öncesi eğitimin öncelikli duruma getirilmemesi. Bu çocukların yeteneklerinin tam keşfedilmediğini, nitelikli eğitim alamadıklarını, erken dönem eğitim süreci başlatılmadığı için de yeteneklerini öldürerek yolculuklarını sürdürdüklerini düşünüyorum" diyor.

Beyza Levi, kızının nasıl bir eğitim ortamına gireceği konusunda karamsar: "İlkokul çağında neyle karşılaşacağız bilmiyorum. Avantajın dezavantaja dönüşme olasılığı çok yüksek. Lea'nın üç yaşından beri harflere ve rakamlara karşı ciddi ilgisi var. Okuma yazmayı tam olarak sökerse, okuldan iyice kopacak.

Öte yandan da üzülüyorum, üç yaşında okuyup yazabilecekken ona bu imkânı sunamıyoruz."

Lea şimdi gittiği bir müzik okulunda yeteneklerini sınıyor. Resme olan merakı da inanılmaz boyutlarda. 11 aylıkken tutmaya başladığı kalemi hiç bırakmamış. Bir gecede 20-25 resim yapıyor. Bu sevdayı kendi ağzından da duyuyoruz: "En sevdiğim iş resim yapmak!"

Lea 'büyüyünce' ne olacak bilemiyoruz. Yetenekleri doğrultusunda ilerleyebilirse, belki şimdi istediği gibi bir 'astronot'... Ancak Beyza Levi'nin en büyük isteği, kızının büyüyünce 'mutlu' olması. "Kızımın dört yaşındayken yaşadıklarına bakınca, sorunların ileride artacağını görüyorum" diyen Beyza Levi'nin dâhi bir çocuk annesi olarak yaşadığı en büyük sıkıntı, 'onu yeterince mutlu edemediği' düşüncesi...

Yaşadıklarını ABD ve Kanada'da birkaç merkeze yazınca, davetler aldığını anlatıyor Levi: "Burada çocuğumuz için bir tane yer bulamazken, öylesine yazdığım e-postaya, 'Gelin burada imkân sunalım' diye cevap geliyor."

Lea'nın resim dolu odasından çıkarken, bir kız çocuğu sesi kalıyor kulaklarımızda: "Picasso'yu tanımiyor musunuz? Öldü ama o..."

Üstün yetenekli çocuk nasıl fark edilir?

Üstün yetenekliler, genel ve özel yetenekleri açısından yaşlılarına göre daha üst düzeyde kapasiteye sahip olduğu uzmanlar tarafından belirlenen bireyler olarak tanımlanıyor. Peki anne-babalar bunu nasıl fark edebilir? Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenliği Ana Bilim Dalı Başkanı Yard. Doç. H. Elif Dağlıoğlu ailenin mutlaka çocuk gelişimi konusunda bir kitap rehberliğinde, çocuğun normal gelişimini takip etmesi gerektiğini söylüyor. Dağlıoğlu, erken belirtileriyse şu şekilde özetliyor:

- Bebeklikte olağanüstü hareketlilik
- Uzun dikkat süresi
- Normal bebeklere göre daha az uykuya ihtiyaç duyma
- Erken yürüme, erken konuşma, erken gülme, erken yaşta okuma yazmaya başlama

- Ses, ağrı ve acıya karşı aşırı reaksiyon
- Olağanüstü hafıza
- Hızlı öğrenme
- Kitaplara aşırı ilgi
- Canlı hayal gücü
- Sürekli soru sorma
- Arkadaşlarıyla oynarken lider olma
- Şeylerin nasıl çalıştığını anlama isteği